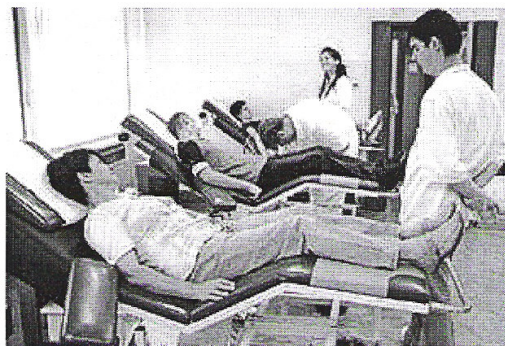

Koliko su građani Srbije spremni da pomognu drugima u nevolji davanjem krvi, koštane srži ili zaveštanjem organa

Humani, ali neinformisani

Milena Prstojević
Beograd - Dobrovoljnih davalaca krvi u Srbiji nema dovoljno, što naročit problem predstavlja baš tokom letnjih meseci, u registar davalaca kostne srži upisano je veoma malo osoba, a svoje organe zasad je zaveštalo oko 15.000 ljudi, daleko od dovoljnog za dobro funkcionisanje programa kadaveričnih transplantacija u našoj zemlji. Iako većina stručnjaka smatra da u Srbiji žive humani ljudi - mnogi se nesebično odazivaju pozivu u pomoć kada se dogodi veća nesreća ili kada se apeluje za pomoć unesrećenom pojedincu, bilo da je u pitanju potrebna krv ili transplantacija kože - problem je što se u našem društvu reaguje stihijski, što zdravstvena kultura nije dovoljno razvijena, ljudi nisu dovoljno informisani i nemaju dovoljno poverenja u zdravstveni sistem. Pored toga, tranzicija donosi egzistencijalne muke pojedincu koji, okupiran svojim problemima, nema volje ni vremena da se osvrne i na potrebe drugih. Ipak, važno je znati da ponekad malo dobre volje i angažovanja može nekome značiti izlečenje i spasiti život.

Najveći problem tokom leta: Dobrovoljni davaoci krvi

Poljuljano poverenje

Prof. Marko Kontić, predsednik Etičkog komiteta Srpskog lekarskog društva, smatra da su građani Srbije humani, ali da država mora vratiti poljuljano poverenje u zdravstveni sistem, nakon brojnih skandala i priča o prodaji krvi ili organa za transplantaciju.
 - Nisam sklon da okrivljujem narod. Potrebno je diskretnim marketinškim informacijama informisati građane o problemima i mediji moraju da pomognu da se kod ljudi vrati poverenje u zdravstvene radnike, a celokupno zdravstvo bazirano je na poverenju. To je dugotrajan proces - kaže prof. Kontić.

U zemljama u tranziciji po pravilu se beleži smanjenje broja dobrovoljnih davaoca krvi. U Srbiji se, kažu nadležni u Institutu za transfuziju krvi, broj davalaca ne smanjuje, ali već desetak godina stagnira.

Slab odziv privatnika

Gordana Antuljeskov iz Instituta za transfuziju kaže za Danas da u Srbiji ima oko tri odsto davalaca krvi, a potrebno je da se taj procenat popne na četiri, odnosno da umesto 30 bude 40 dobrovoljnih davalaca na 1.000 stanovnika. U okruženju je situacija bolja samo u Hrvatskoj sa četiri odsto i Sloveniji sa 4,5 odsto davalaca. S druge strane, u Danskoj čak osam odsto građana redovno dobrovoljno daje krv.

- Da bi sve funkcionisalo kako treba potrebno je da 150.000 osoba dva puta godišnje daje krv - kaže Antuljeskov a napominje da u Srbiji ima mnogo humanih osoba, ali da je animiranje ljudi na davalatstvo dugotrajan proces u kome je potrebno edukovanje, podizanje zdravstvene kulture i svesti građana da je krv nacionalni resurs.

Ona smatra i da su strukturalne promene u privredi značajno uticale na smanjenje broja davalaca krvi, jer se ranije u velikim radnim kolektivima redovno prikupljao veliki broj jedinica krvi, dok je danas u privatnom sektoru teško organizovati akciju davanja krvi tokom radnog vremena. Uprkos svim teškoćama, u poslednje vreme mnogo se radi na promociji dobrovoljnog, neplaćenog i anonimnog davalatstva krvi, posebno sa mladim ljudima, i očekuje se da rezultati neće izostati.

Krajem prošle godine pri Institutu za transfuziju krvi Srbije formiran je Registar davalaca kostne srži. U registar je dosad upisano oko 210 osoba koje su spremne, ukoliko zatreba, da budu davaoci kostne srži nekom pacijentu. Dr Zorana Andrić, specijalista transfuziolog, objašnjava za naš list da je ova vrsta transplantacije često jedini način lečenja odraslih i dece obolelih od leukemije, aplastične anemije, imune deficiencije, urođenih poremećaja metabolizma...

- Ponekad je jedina šansa da pacijent preživi transplantacija, odnosno da se u obliku transfuzije bolesniku prenese kostna srž zdrave, podudarne osobe. Davaoci kostne srži najčešće su članovi porodice pacijenta, ali za preko 70 odsto obolelih nema odgovarajućeg, podudarnog davaoca unutar porodice i tada je neophodno pronaći odgovarajućeg davaoca. Verovatnoća da dve osobe budu podudarne veoma je mala. Zato se i osnivaju registri i pravi baza podataka potencijalnih davalaca, a nacionalni registri udružuju se u Svetski registar davalaca kostne srži - objašnjava dr Zorana Andrić.

U Svetskom registru trenutno je evidentirano oko deset miliona potencijalnih davalaca i za preko 90 odsto pacijenata moguće je naći podudarnog davaoca. Naš novoformirani registar još uvek nije učlanjen u svetski, ali to se očekuje uskoro.

- Očekujemo da broj osoba potencijalnih davalaca kostne srži bude što veći, ali svesni smo da je potrebno ljude informisati šta znači biti davalac, na koji način se uzima kostna srž i kojim bolesnicima je neophodan takav način lečenja. Onome ko se odluči da bude u registru uzima se mali uzorak krvi, on popunjava upitnik i potpisuje saglasnost da ga možemo pozvati u slučaju da bude podudaran sa nekim kome je potrebna transplantacija kostne srži - kaže dr Andrić. Ona kaže da se, zasad, u registar upisuju najviše članovi porodice i prijatelji pacijenata kojima je ovakva pomoć potrebna, dobrovoljni davaoci krvi, a na ovu priču veoma dobro reaguju mladi ljudi koji shvataju da je pomoći drugima sastavni deo jednog normalnog života. Iako je registar kostne srži sasvim nova tema kod nas i o tome se malo zna, optimistički se očekuje da će više informacija o humanom činu davanja kostne srži privući dosta ljudi, a osim brošura u Institutu za transfuziju krvi građani mogu da saznaju više o ovoj problematici na sajtu www.rdks.org.yu. Da je dobra edukacija, poverenje i približavanje komplikovane problematike običnom čoveku put ka buđenju humanosti smatra i pukovnik prof. Zoran Kovačević, načelnik Nefrološke klinike Vojnomedicinske akademije. VMA je, uz saglasnost Ministarstva zdravlja Srbije, glavna ustanova za podelu donatorskih kartica osobama koje žele da zaveštaju svoje organe. Od 2002. godine kada je pokrenuta akcija, oko 15.000 osoba dobilo je donatorsku karticu.

- Ne može se raspravljati o humanosti građana, a da se problem transplantacije organa ljudima ne predstavi na odgovarajući način, jer u ovoj oblasti još uvek postoje mnoge zablude i nedoumice. Od donora se organi uzimaju nakon što se ustanovi moguća smrt, stanje bespovratnog oštećenja mozga iz koga nema buđenja, ali organi još uvek funkcionišu. Važno je da ljudi imaju poverenja u zdravstveni sistem, a senzacionalni naslovi u pojedinim novinama o navodnim prodajama organa nikako ne doprinose tome - kaže za Danas prof. Kovačević i

dodaje da bi razvijen sistem kadaverične transplantacije u Srbiji značio veću bezbednost za sve građane, jer su svi potencijalni davaoci i primaoci organa. Jača marketinška aktivnost, razbijanje zabluda i otklanjanje sujeverja ključ su ka povećanju broja osoba koje će zaveštati svoje organe.

- Sada imamo lekarske timove, opremu i potrebne lekove, ali osnova dobro organizovane transplantacije organa u jednoj zemlji je što veći broj osoba, koje se odlučuju da nakon svoje smrti daruju organe drugim ljudima - kaže prof. Kovačević i dodaje da su u VMA nedavno obavljene dve kadaverične transplantacije, jedna Romkinji iz sela u okolini Pančeva, a druga čoveku koji je izbeglica i ima četvoro dece. To su dva dobra primera o kojima javnost treba da zna, da se uveri da je zaveštanje organa human čin i da su razne priče o trgovini organima neistinite, smatra on. Da bi se kadaverične transplantacije u Srbiji obavljale nesmetano potrebno je da se oko milion i po osoba odazove ovoj humanoj akciji i uzme donatorsku karticu. Svoje organe proteklih godina zaveštali su mnogi poznati lekari, ministar zdravlja, glumci i druge javne ličnosti i na taj način pružili primer svim ostalim građanima od kojih se očekuje da na taj način pomognu i sebi i drugima.